

Viering 30 december 2018

Voorganger: Thea Peereboom (gastvoorganger)

Lezing: Psalm 84 Zalig de mens die op U vertrouwt

Op deze zondag onder het octaaf van Kerst horen we het verlangen in de woorden van psalm 84. Tot driemaal toe klinkt er een zaligspreking: "Zalig wie wonen in Uw huis, zalig wie bij U hun toevlucht zoeken, met in hun hart de wegen naar u. Zalig de mens die op U vertrouwt." Steeds opnieuw worden wij opgeroepen om ons te richten op de Stem van God, om daarop te vertrouwen. Het kerstverhaal krijgt handen en voeten, wil wonen in ons hart, om zo wegen naar de Bron van alle leven te worden. God is in ons midden, en vraagt om vertrouwen van onze kant.

Overwegen 'tekenen van leven'

Een aantal liederen die wij voor deze viering hebben gekozen gaan over 'huis'. Wij begonnen met het lied 'dit huis is een huis waar de deur open staat'. Ook in psalm 84 wordt er een aantal keer over 'huis' geschreven en zelfs worden 'huis en altaar' in een adem genoemd en zijn in de tekst o.a. tekenen van geborgenheid.

De tekst van de psalm zegt, vrij vertaald, dat een mens in het onherbergzame leven een andere veiligheid nodig heeft dan alleen de veiligheid van een nest (huis dus): zij zoekt haar heil in de schaduw van het altaar.

Wat is er dan zo bijzonder aan dat altaar dat het geborgenheid kan bieden?

In de katholieke kerk staat op het altaar het tabernakel.

Dat tabernakel, is in het latijn 'tent of woning'.

Het is vaak een indrukwekkend versierd huisje waarin de geconsecreerde hosties worden bewaard. In de katholieke leer verwijzen deze geconsecreerde hosties naar het werkelijke lichaam van de Rabbi Jezus.

Over hem hebben wij het hier vaak als wij in de kring staan en brood en wijn met elkaar delen. De liederen en gebaren hierbij, vol zielsgerichtheid, zijn voor ons dan tekenen van zijn leven, zijn sterven en de belofte die hieruit spreekt.

Op zo'n moment gaat het hier in de kring om meer dan over de dagelijkse dingen.

En aan de andere kant is dat delen, omdat het zo vaak wordt herhaald, ook weer zo gewoon, zo levensecht, je kan je er zo thuis bij voelen!

Dat huisje, dat tabernakel dus, dat in katholieke kerk op het altaar staat, heeft nog een andere zeggingskracht.

Die voert ons naar het oude Israël, de tijd van uittocht uit Egypte en trektocht door de woestijn naar het land van verlangen waar het joodse volk vrij zouden zijn.

Tijdens die lange tocht droegen zij een tent voor de Naam (God dus) met zich mee. In deze tent stond het tabernakel, dat huisje dus, en in dat tabernakel weer lagen de stenen tafelen, de ark van het verbond genoemd, waar de 10 woorden of geboden in gegrift waren.

De 10 woorden, een tastbaar teken voor de Naam 'als ziel' van de gemeenschap. Door dit tabernakel, de woning van de Naam, met de 10 woorden mee te dragen, wilden de Israëlieten dat wat zij van God hadden ervaren en gezien, vasthouden. Het was hen heilig.

Het stond voor het geheim van Gods ontferming en woordeloze trouw. Een draagbaar heiligdom dus.

Al die altaren in al die kerken over de hele wereld met vaak een tabernakel er boven op, wat zijn ze vaak prachtig en met overgave gemaakt, ware kunstwerken. En wat roepen ze veel op aan verankerde betekenis, doorvlochten met onze eigen levensverhalen.

Toen wij enkele maanden geleden in Ravenna op vakantie waren bezochten wij veel romaanse kerken vol met kleurrijk mozaïek. En altijd als wij daar binnen kwamen werden wij stil bij de aanblik van enkele Italianen die klaarblijkelijk elke dag heel gewoon tussen het werk door, even de kerk inwipten. De deur van de kerk die altijd open was en je voelde gewoon dat zij in die kerk thuis waren, en je zag ze dan voor het altaar diep gebogen bidden.

Wat hebben veel mensen voor zo'n altaar geknield, gelachen, gehuild, verhalen verteld, levensverhalen met elkaar gedeeld, gelezen uit heilige boeken, het brood gebroken, de transsubstantiatie gevierd.

Het altaar als huis van God representeert sinds onheuglijke tijden, verlangen van mensen om ten diepste gekend en herkend te worden, verlangen naar geborgenheid.

Maar wat kan het bij een altaar ook stil zijn. In de verstillingsresoneert de diepe mystieke betekenis van het altaar in ons leven mee. Vele lagen in ons bewustzijn worden aangeraakt en dit kan ons openen voor dat wat ons te boven gaat, het pure en zuivere, de mogelijkheid tot verwondering, treedt aan de dag als een nieuwe geboorte. Thuis, geborgen!

Deze spiritualiteit van 'het thuis-zijn' beperkt zich echter niet tot het louter innerlijke. Zij wordt gaandeweg in ons leven reëel en tastbaar vanuit een radicale verwondering.

Woorden uit de Bijbelse traditie worden dan geduid en in ons spreken en doen krijgen zij handen en voeten.

Nu wij het vandaag over 'huis, thuis en geborgenheid' hebben, kan ik in het verlengde hiervan zeggen dat vroeger en nu 'het altaar als huis van God' heel praktisch een toevluchtsoord was en is voor verdwaalden, uitgestoten en ontheemden. De actualiteit van het kerkasiel, waar wij als Janskerkgangers ons steentje aan bijdragen, is hier een voorbeeld van.

Marga Minco ontving enkele weken geleden de P.C. Hooftprijs voor de verhalende proza in haar oeuvre. In haar verhalen en romans geeft zij op indrukwekkende wijze vorm aan levenservaringen zoals angst, eenzaamheid en een diep maar nauwelijks te verwoorden verlangen naar geborgenheid. Zij schrijft in haar boek 'het bittere kruid', dat de meeste mensen wel kennen, over haar broer Dave die vol vertrouwen zijn zus antwoord geeft op de vraag waar zij tijdens een razzia heen moeten vluchten. Hij zegt haar dat er nog genoeg deuren voor hen openstaan.

Bij dit antwoord denkt Marga dan aan de deur van hun huis die zij op seideravond altijd open mocht zetten, zodat de vermoeide vreemdeling kon zien dat hij welkom was en mee aan mocht zitten aan de familie tafel.

Een 'openstaande deur', waar verwijst dat naar? Wat roept het bij ons op? Waar kan dit een teken van zijn?

De tweede letter van het Hebreeuwse alfabet is de letter Beet,

Dit betekent 'huis'. Deze letter is de eerste letter van het boek Genesis: Beresjiet bara Elohim: in het begin schiep God...

Omdat het Hebreeuws van rechts naar links wordt gelezen, bestaat er de volgende gedachte binnen een mystieke stroming van het Jodendom:

Kijkend naar de vorm van de Beet kan je zeggen dat je grond onder je voeten hebt, een dak boven je hoofd en een beschermende muur in de rug. Een soort 'open' huis dus

Via de opening aan de voorkant kan je het huis verlaten en het leven tegemoet gaan, bij wijze van spreken als pelgrim, en dat zijn er veel in deze wereld. Ook als je niet naar een pelgrimsoord gaat zijn wij in ons leven op weg. Wij gaan op pad, het levenspad is al door vele mensen eeuwenlang belopen en soms ook al wat ingesleten. Maar ons eigen levenspad is een avontuur

waar levenskunst voor nodig is. Elke stap is voor ieder persoonlijk als nieuw! Door- en met ervaringen en ontmoetingen volgen wij de weg. In de ontmoeting met het aangezicht van de ander spiegelt ons eigen aangezicht. Dromend en verlangend verstaan wij de stem van de gans Andere. Wij ontdekken wie wij worden willen en gaan 'als nieuw' in het oude liefdevolle spoor; het huis, 'de beet' geeft ons hierin geborgenheid.

Ook is er een opvatting dat bij het woord 'beet', huis, gedacht moet worden aan Gods wens om zich een woonplaats in de gewone werkelijkheid te maken. Sommige joodse mystici zien, dat de bouw van dat huis van God zich voltrekt in de schepping van de mens; een goddelijke ziel in een fysiek lichaam.

Andere mystici gaan verder en verklaren de hele schepping als woning van God. De tekst uit Jesaja 6, 3 'de ganse aarde is vol van zijn heerlijkheid', heeft hier een rol in gespeeld. Als gevolgtrekking hiervan kan je zeggen: er is geen plaats waar God niet woont! Daar waar mensen elkaar met liefde, bewogenheid en respect bejegenen, vult de plaats zich met het licht van Gods aanwezigheid en komt Gods naam JHWH tot volle betekenis: 'Ik zal er zijn'. Zo kunnen mensen in hun relatie met elkaar een vindplaats van God vormen en wordt het 'Goddelijke huis' zichtbaar. Laat ons zien met hartsogen voor 'tekenen van leven' voor zo'n vindplaats.

